

nuanceerd beschreven en aan de hand van case-studies overvloedig geïllustreerd.

Eenieder werkzaam op het terrein van de jeugdbescherming heeft m.i. aan dit praktijkgerichte werkje een boodschap: het dagcentrum betekent immers een noodzakelijke invulling van een leemte in het bestaande hulpverleningsaanbod; de specificiteit van de aanpak lijkt zeer nauw aan te sluiten bij de vaak als quasi onoplosbaar ervaren problemen van het jeugdbeschermingscliënteel.

Hierbij denken we vooral aan de integrale aanpak van de problemen, wat zich uit in een samengaan van gezinsbegeleiding, kinderbegeleiding (individueel èn in groep) èn schoolbegeleiding, en waarmee tegelijk het systeemdenken werkelijk au sérieux wordt genomen (kind-ouder/gezin-maatschappij als één complex en voortdurend op elkaar betrokken geheel). Verrassend boeiend is ook de wijze waarop deze integrale benadering wordt vertaald in de teamwerking: geen verticale taakopsplitsing of specialisatie maar een horizontale werking, waarbij alle medewerkers zich op alle deelterreinen van de hulpverlening bewegen.

De expliciete aandacht voor een structureel gerichte aanpak van de gezinsproblemen is een tweede opvallend gegeven. Dagcentra willen ertoe bijdragen dat de gezinnen niet alleen intern zelfstandiger en beter gaan functioneren, maar zich ook extern weerbaarder opstellen tegenover de buitenwereld (p. 55). Via o.m. het samen met de cliënt stapsgewijze oplossen van praktische problemen (die een grote weerslag hebben op het gezinsfunctioneren), wordt getracht het gezin als entiteit te versterken en de ontwikkelingskansen te vergroten.

Dit (trachten) wegnemen van maatschappelijk belemmerde factoren blijft gestoeld op een pragmatisch-realistische kijk op de noodzaak tot aanpassing aan de eisen van de omringende samenleving.

Tenslotte treft doorheen gans het werk de uitgesproken solidariteit met de gezinnen, die voor begeleiding naar het dagcentrum worden verwezen. Solidariteit: niet als uiting van een naïef idealisme of een pseudo-identificatie, maar als uitdrukking van een fundamenteel respect voor en aanvaarding van de cliënt. Daarom ook wordt delicaat omgesprongen met kennis en kunde, wordt niet 'in de plaats getreden van', worden waarden en normen niet opgedrongen en eigen opvattingen niet als dé waarheid vooropgesteld.

De doelstelling is immers samen met het gezin naar gepaste antwoorden op de problemen toe te werken en op basis van een vertrouwensrelatie het gezin te begeleiden naar een grotere oplossingsvaardigheid. Een moeilijke, soms ontmoedigende, maar geen onmogelijke opgave.

K. Kloeck

Eindrapport Commissie kleine criminaliteit, Staatsuitgeverij 's - Gravenhage, 1986, 172 p.

De Commissie kleine criminaliteit, onder voorzitterschap van dr. H.J. Roethof, werd ingesteld op 23 september 1983 en kreeg als taak de betrokken ministers advies te geven over mogelijke verbeteringen bij de voorkoming en bestrijding van kleine criminaliteit. Haar op 18 december 1984 aangeboden interimrapport bevat een overzicht van de tot op dat moment genomen maatregelen ter bestrij-

ding van de kleine criminaliteit en een reeks aanbevelingen voor een betere aanpak hiervan. In het onlangs verschenen eindrapport van de commissie komen deze aanbevelingen en de op grond daarvan ondernomen initiatieven ruimschoots aan de orde.

Algemeen

Het eindrapport opent met de vaststelling dat, ondanks het feit dat de kleine criminaliteit hoog scoort in de publieke belangstelling en er veel instemming is met de nadruk die de commissie legt op de preventieve kant van de zaak, er naar verhouding weinig gebeurt. Een en ander hangt samen met maatschappelijke factoren als grootschaligheid en anonimiteit, de afwentelingsmogelijkheden van de schade in de financiële sfeer en de verkokering in het beleid ('kleine criminaliteit is geen zaak voor ons maar voor anderen').

Een van de uitgangspunten van de commissie blijft dan ook — dit wordt reeds in het interimrapport gemeld — dat de bestrijding van de kleine criminaliteit alleen succes kan hebben wanneer er in brede kringen daadwerkelijk tegen opgetreden wordt en de zaak niet geheel overgelaten worden aan politie en justitie.

De commissie noemt zichzelf 'normatief gematigd'. Ondanks de gerezen bezwaren ziet zij geen reden om van de in het interimrapport gehanteerde definitie van kleine criminaliteit af te wijken en terug te komen op haar normatieve uitgangspunten. Zij wil geen algemene beschouwingen wijden aan het waarden- en normenpatroon of aan het zedelijk peil van de Nederlandse bevolking. Wat nu nodig is, is een bestuurlijk en maatschappelijk offensief op rijks- en gemeenteniveau, ondersteund door de politie en justitie, ter bevordering van de leefbaarheid van de samenleving.

Volgens globale ramingen ligt de totale schade van de kleine criminaliteit jaarlijks rond de drie miljard gulden. Uit slachtofferenquête's is gebleken dat de kleine criminaliteit vooral een probleem is in de grotere gemeenten. Bij de grote steden zien we het verschijnsel van de verloedering van de stadscentra optreden.

De sterke toename van de kleine commune criminaliteit schrijft de commissie vooral toe aan het verzwakken van zowel de sociale controle binnen persoonlijke relaties als de functionele controle door functionarissen met een dienstverlenende taak in de publieke sfeer zoals bijvoorbeeld zichtbaar is op scholen, in voetbalstadions en in grote wooncomplexen.

Daarnaast hebben de in onze samenleving voorkomende democratiseringsprocessen tot gevolg gehad dat normen die vroeger van bovenaf opgelegd werden, nu in onderling overleg vastgesteld worden en aldus voor discussie vatbaar zijn.

De commissie komt tot de conclusie dat de beste oplossingrichting voor de korte en middellange termijn ligt in de intensivering van de normoverdracht en handhaving van essentiële normen door versterking van relatie- en functiegebonden toezicht.

Schaalvergroting heeft m.n. op de normoverdracht een negatieve invloed en dient derhalve ingeperkt te worden. Een ander aspect dat zoveel mogelijk vermeden dient te worden is de gewoonte om de (financiële) consequenties van cri-

minaliteit af te wentelen op de gemeenschap. De betrokkene wordt daardoor steeds minder met zijn of haar gedrag geconfronteerd.

Hoewel de commissie sterk de nadruk legt op bestuurlijke maatregelen mag de rol van de strafrechtspleging niet naar de zijlijn geschoven worden, ook deze heeft namelijk een duidelijke normbevestigende functie.

De aanbevelingen van het interimrapport m.b.t. de commune criminaliteit nader bezien.

Op een aantal terreinen is men begonnen uitvoering te geven aan de in het interimrapport neergelegde aanbevelingen.

Zo is het functioneel toezicht in het openbaar vervoer in een aantal gemeenten beduidend uitgebreid. De inzet van VIC's (Functionarissen voor Voorlichting, Informatie en Controle) heeft geleid tot een daling van het aantal zwartrijders en het is dan ook aan te bevelen hiervoor in de toekomst structureel gelden te reserveren. Wat betreft preventieprogramma's van gemeenten kan gemeld worden dat de respons op de aanbevelingen van de commissie vanuit gemeentelijk bestuurlijk vlak verheugend groot is en reeds veel gemeentebesturen concrete voorstellen gedaan hebben.

Ook op het gebied van de slachtofferhulp is enige vooruitgang geboekt. De Procureurs-Generaal hebben in maart 1986 een aantal richtlijnen uitgevaardigd voor politie en O.M. in verband met de bejegening van slachtoffers van geweldsmisdrijven. De uitvoering van deze richtlijnen kan tot belangrijke verbeteringen leiden.

Minder positieve resultaten zijn bereikt waar het gaat om de aanbevelingen tot het vergroten van het functioneel toezicht op scholen, in winkels en voetbalstadions. Vanuit de wereld van het onderwijs en vanuit de detailhandel is zelfs onverwacht negatief gereageerd op de aanbevelingen van de commissie, doch deze acht de kritiek niet overtuigend genoeg om op grond daarvan haar mening ingrijpend te wijzigen.

Drugs en alcohol

Aangezien in het interimrapport de drugs- en alcoholproblematiek nauwelijks aan de orde komen, besteedt de commissie hier in haar eindrapport extra aandacht aan.

De commissie acht het niet juist om het probleem van de kleine criminaliteit geheel of in overwegende mate toe te schrijven aan de Nederlandse populatie van verslaafden. Het leidt echter geen twijfel dat de drugverslaving een der belangrijkste duwende factoren is achter de vermogenscriminaliteit.

Opvallend is dat de commissie in de discussie omtrent de vraag in hoeverre er nog sprake is van enige wilsvrijheid bij drugverslaafden, zonder hiervoor argumenten aan te voeren, stelling kiest voor de opvatting dat de meeste verslaafden beschikken over een vrij grote mate van wilsvrijheid. De keuze voor een leven als verslaafde vormt, aldus de commissie, geen excuus voor het plegen van misdrijven en mag dan ook geen verzachtende omstandigheid zijn bij de straftoemeting.

De commissie heeft voorts de indruk gekregen dat methadonverstrekking niet heeft geleid tot een merkbare daling van de criminaliteit. De verstrekking is wellicht te cliëntvriendelijk geweest, hetgeen dient te veranderen! Bepleit wordt om aan de deelnemers aan methadonprogramma's de minimale eis te stellen hun methadongebruik op het stabiele niveau te houden dat medisch is geïndiceerd om de fysieke behoefte aan heroïne te blokkeren. Van deze minder toegeeflijke aanpak zal waarschijnlijk een sterkere remmende werking op de criminaliteit uitgaan dan van de huidige programma's.

Ook alcoholmisbruik is een van de duwende factoren achter veel kleine criminaliteit. Binnen het kader van een nieuwe Alcoholwet zal worden gestreefd naar een beperking van de beschikbaarheid naar tijd en ruimte van alcoholhoudende drank. Daarnaast zou verhoging van de accijns op alcohol waarschijnlijk een daling tot gevolg hebben van de alcoholconsumptie onder jongeren.

Verkeerscriminaliteit

Hierbij dienden andere theoretische uitgangspunten gehanteerd te worden dan bij de commune kleine criminaliteit. Op de eerste plaats is de aard van de normen verschillend (niet ethisch normerend maar slechts ordenend, meestal is geen directe benadeelde aan te wijzen) en op de tweede plaats verschilt de wijze van overdracht en handhaving (nauwelijks sociale controle, men vindt de normen van ondergeschikt belang).

De bestrijding van de verkeerscriminaliteit zal volgens de commissie vooral gerealiseerd dienen te worden door meer terughoudendheid bij het gebruik van verkeersregels en tekens, een meer gerichte aanpak bij toezicht en opsporing door een snellere en meer doelmatige afdoening van geconstateerde overtredingen.

Daarnaast dient aandacht besteed te worden aan de ruimtelijke inrichting en de technische en fysische infrastructuur van het verkeerssysteem en meer aandacht voor verkeerseducatie en voorlichting.

Slot

'De bevindingen van de commissie hebben tot de conclusie geleid, dat veel gelegheidscriminaliteit ontstaat door de wijze waarop we tezamen onze maatschappij hebben ingericht. Het 'terug naar de menselijke maat' klinkt dan ook herhaaldelijk door in de verslagen van de commissie' (p. 59).

Dit 'terug naar de menselijke maat' zal in veel gevallen niet anders vertaald kunnen worden dan in personeelsuitbreiding. De vraag is nu of, in het licht van de huidige bezuinigingsperikelen van de overheid, deze aanbevelingen daadwerkelijk realiseerbaar zijn.

De kritiek die op dit punt geuit werd door met name de detailhandel en het onderwijswezen, heeft de commissie in elk geval niet serieus genomen.

Het valt mijns inziens dan ook te betwijfelen of aan de oproep van de commissie 'aan alle betrokken sectoren van de Nederlandse samenleving om het hunne bij te dragen aan de aanpak van de kleine criminaliteit' erg veel gehoor gegeven zal worden.

M. Stijnen